

MINDENKI MÁSKÉPP CSINÁLJA – a klasszikus jazz stílusjegyei • Korb Attila

Attila, a Bohémekhez egykor 13 évesen kerülő harsonás, kornettes, zongorista, énekes a magyar jazzpaletta egyik legtehetségesebb figurája. Segítségével érthetőbbé válik a klasszikus jazz és más füllel hallgat majd zenét az olvasó.

Benny Carter

 Benny Carter (1907-2003) fiatalokorát a New York-i Harlemben töltötte. Tőle csupán néhány sarokra lakott a Duke Ellington zenekar sztártrombitása, Bubber Miley, akinek hatására Carter trombitálni kezdett. Nem sokkal később Carter rájött, hogy sosem lehet olyan jó, mint Miley így elcserélte trombitáját egy szaxofonra.

Ahogy a fenti évszámok is mutatják, Benny Carter gyakorlatilag végigmuzsikálta a XX. századot, tehát az egész jazztörténelmet. Hallgassuk meg Carter saját szerzeményét a *When Lights Are Low*-t két különböző felvételtől (két különböző korszakból). Az egyik egy quasi korai (1939) felvétel, ami Lionel Hampton and His Orchestra néven került kiadásra. A felállás önmagáért beszél: Carter és Hampton mellett olyan nevek szerepelnek itt, mint a fiatal Dizzy Gillespie, Coleman Hawkins, Ben Webster, Chu Berry, Charlie Christian, Milt Hinton, Cozy Cole. Igazi régies swing-érzet, folyamatos pulzálás jellemzi az itt hallható játékmódot. Bár a szólók oroszlán részét Hampton és Hawkins játsszák, Carter altszaxofonja is szóhoz jut 8 ütemre. Hajlékony ötletesség sugárzik ebből a szólóból, főleg a lekerekítő figura zseniális. A másik felvétel egy késői kopenhágai [koncertfelvétel 1985](#)-ből. Carter itt egy trióval játszik (Ed Thigpen –dob /az Oscar Peterson Trióból/, Horace Parlan – zongora, Jesper Lundgaard – bőgő). Itt már teljesen más a zene hangzása. Hiába, az a majd 50 év... Carter szerzeményét úgymond „jazz standard”-ként adják elő. Tehát nem

hallunk bonyolult hangszerelést, mint a korábbi felvételen. A szám felépítése: szaxofon téma, majd szólók (szaxofon, zongora, bőgő), végül a szaxofon visszahozza a témát a végén egy kis visszakanyarodó kódával. A szám végén mindenkinek világossá válhat, hogy egy jam sessiont hallunk, hiszen nincsen megbeszélve a szám vége (quasi összevissza fejezik be a dalt), de ez így van rendjén egy ilyen felvételen ☺ Óriási különbség még hogy a szólók nem 8, vagy 16 ütemesek, mint a '39-es felvételen, hanem minimum két-három periódus (ez ugye kétszer, háromszor 32 ütemet jelent!). Egy teljesen más világba csöppenünk tehát itt, de Carter egyénisége, zenei stílusa változatlan. Egy ember, aki a '20-asok végén már aktív zenész és később alkalmazkodva a zene átalakulásához, modernizálódásához, aktív marad és tovább alkot. Hozzáteszem, hogy '85-ben a kopenhágai felvételen hallható játékmód már régiesnek számított – gondoljunk csak bele mi mit hallgattunk 1985-ben... (na jó én még nagyon semmit, max. a Süsü, a sárkány kazettámat ☺, de hát az ugye már valamiféle „beat” zene volt, vagy mi...).

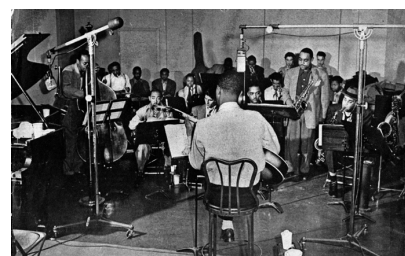
Ha már volt szó a trombitáról akkor kihagyhatatlan szóba hoznom a [Once Upon a Time](#) című szintén Benny Carter szerzeményt. Ezt a dalt eredetileg ő trombitálta, nem is akárhogyan. Hallgassuk a Chocolate Dandies 1934-es felvételét! Jó magam is próbálkoztam egyszer kétszer eltrombitálni ezt a dalt – azt kell mondanom, hogy a látszólag könnyen fűlyülhető slágergyanús dallam igazi trombitás feladat (tehát nem a magam fajta kornett-tulajdonosnak való ☺). Ide kérem komoly anzacc (rendben, Ansatz) illetve fizikai állóképesség kell (mondhatnám, elég magasan kell trombitálni). Ezzel arra szeretnék rámutatni, hogy Benny Carter a szó szoros értelmében trombitás (is) volt! Nem is értem, hogy miért nem sokkal népszerűbb ez a dal a tradicionális zenekarok repertoárján. A zongoraszólóban a kalocsai csipke szépségére emlékeztető gondosan kimunkált díszítéseket, finom leheletkönnyű artikulációt hallhatunk – a zongorista Teddy Wilson ('35-től a híres Benny Goodman Trió zongoristája).

Végül nem hagyhatom ki, hogy szóljak Carter hangszerelői munkásságáról is. Kezdjük egy korai példával: a [Keep a Song In Your Soul](#) a Fletcher Henderson and His Orchestrának hangszerelte 1930-ban ('30-'31-ben a Henderson-zenekar tagja is volt).

Elég összetett, sűrű hangszerelésről van szó. Érdekes, hogy a trombitások itt még eléggé takka-takkásan játszanak, mintha még fél lábbal a '20-as években lennének. A szaxofonosoknál viszont már „rendes” swing frazírt hallunk. Ez nem is csoda, hiszen a szaxofon szekciót maga Carter vezeti és hát ugye Coleman Hawkins is ott ül mellette! A szaxofon szekció talán legszignifikánsabb megjelenését Jimmy Harrison harsonaszólója után hallhatjuk. Egy virtuózan meghangszerelt és eljátszott szaxofon „soli”-t hallunk (vagyis amikor többen szólóznak egyszerre, itt a három szaxofonra utal). Carter 16 ütemes altszaxofon szólója után a rézfúvósok soli-ja következik, itt egy picit „kilóg a lóláb”. Hallhatóan egyenesebben, katonásabban játszanak a rézfúvósok. Az azt követő zongora megint „frankó”. A zongoraszóló utáni átvezető rész mixtúrás hangszerelése szintén '20-as évekbeli stílussem – talán korábban említettem azt a jelenséget, amikor a hangszerelők próbáltak az akkori kortárs európai zenéből beemelni bizonyos elemeket – ez is ilyen. A záró tuttiban 2x4 ütemre Coleman Hawkins is szólószerephez jut. Érdekes lenne ugyanezt a hangszerelést meghallgatni ugyanettől a zenekartól, de mondjuk 4-5 évvel későbbi felvételen, amikor már valóban dúlt a swingkorszak. Valószínűleg a hangszerelés még tökéletesebben működött volna akkor...

Egy későbbi (1950) Carter szerzemény és hangszerelés a [Harlequin Bounce](#). Carter alkalomlag összerakott big bandje játszik. Ez a big band „arranzs” már teljesen egyértelműen a bebop korszak irányába mutat. Mozdékony, megdöbbenő, és gyors is. Carter olyan előadóknak hangszerelt, mint Ray Charles, Billie Eckstine, Mel Torme, Louis Armstrong és még sokan mások. Az első feketék között volt, akik filmekhez írtak zenét. Nem véletlen, hogy Quincy Jones is elsőszámú mentoraként tartotta számon. És ugye Quincy-től már csak egy lépés Michael Jackson ☺.

BOH

Benny Carter and his band performing on stage. Photo by [unreadable].